

Předmět: DĚJEPIS

PLÁN	
Cíl – čtenářský	Scanning
Cíl – oborový (alespoň v náznaku...jaké části hodiny se práce s textem týká)	Epidemie nemocí v raném novověku Evokace
Předpokládaný věk čtenářů	7. ročník – 13 let
Bibliografická citace použitého textu (případně zmínky o úpravě)	VLČEK, Emanuel. Syfilis v Čechách. <i>vesmir.cz</i> [online]. 1996. [cit. 24. 4. 2021]. Dostupné z: https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1996/cislo-2/syfilis-cechach.html Zkráceno
Metoda (případný odkaz na učebnici)	Vyhledej konkrétní informace (učebnice str. 10) – práce s otázkami k textu
Poznámky, pomůcky	Možné otázky k textu: <i>Kdy se syfilis objevuje v Evropě? Jak se dostala syfilida do Evropy? Jak se společnost chovala k nemocným? Dala se tato nemoc léčit? Jak? Co tě v textu zaujalo? O čem by ses chtěl/a dozvědět více?</i>
Zpracovala:	Bc. Andrea Bajnarová

Syfilis

Původ a výskyt jedné z nejzhoubnějších chorob novověku v Evropě – syfilis – byly a jsou diskutovány z mnoha aspektů. Existenci prokazují historické zprávy a kronikářské zápisy, speciální lékařská literatura a je snaha nalézt doklady i v uměleckých dílech. Syfilis se objevila jako nová nemoc na samém konci 15. století ve formě zhoubné pandemie, šířící strach a zděšení všude, kde se ukázala, neboť se vyskytovala v rozsahu pro nás dnes již nepředstavitelném a s průběhem krajně rychlým a těžkým. Zpočátku se ani nevědělo, že jde o nemoc pohlavní. Považovala se za „bič boží“ a spatřoval se v ní trest za všeobecnou bezbožnost. (...) Představu o syfilidě jako o božím trestu za hříchy podepřela především neznalost jejího původu. Nevědělo se, že především landsknechti se svou ženskou družinou ji roznášeli z místa na místo, ze země do země. Za hlavní příčinu rozšíření epidemie v Evropě se dnes pokládá výprava krále Karla VIII. do Itálie r. 1494.

Vznik a původ syfilis

v Evropě je vykládán dvojím způsobem. Buď zavlečením nové choroby z právě objevené Ameriky Kolumbovy námořníky r. 1493, nebo vývinem venerické syfilis z podobné endemické formy existující již po staletí v oblastech Skandinávie, Středozeří a Mezopotámie. Ať již choroba pochází odkudkoli, její propuknutí v Evropě představuje nástup silně virulentní epidemie v letech 1494–1496. Pro obě verze jsou četné doklady.

Položme si několik otázek. Pokud Kolumbovi námořníci přenesli syfilis z Ameriky do Evropy, pak by musely být objeveny i v Americe podobné změny na kostrách z předkolumbovské éry. To se zatím bezpečně neprokázalo. (...) To, že syfilis přinesli jako pohlavní nemoc námořníci, je zřejmě jen poloviční pravda. Druhou částí pravdy je skutečnost, že se podobná infekce vyskytovala ve Starém světě již dříve v endemické formě na různých místech, např. ve Skotsku, Norsku a na více místech Balkánu, kde chorobami podobného typu trpěly celé populace.

Syfilitici byli v Evropě nejprve litováni (byli osvobozováni od daní; např. ve Frankfurtu nad Mohanem na počátku r. 1500 asi 2 % obyvatel). Byli izolováni v tzv. leprosáriích, ale počet nemocných neuvěřitelně rostl a na jejich udržování se nedostávalo peněz. Nemocní si museli

na určených místech vyprošovat almužnu. Později byli vystěhováváni před městské brány a ponechávání osudu.

(...) Zdá se, že zmizení syfilitické vyrážky se považovalo za uzdravení, tím však choroba pevněji zakotvovala v populaci. S projevy terciární orgánové formy syfilis na kostře se však setkáváme až na pohřebištích a v kostnicích z pozdějších dob. (...) V leprosáriích byli též poprvé rozlišováni nemocní s vyrážkou na vyléčitelné, syfilitiky, a nevyléčitelné, leprózní pacienty. Zda šlo vždy jen o syfilis a lepru, dnes již rozhodnout nelze, protože řádné záznamy se nevedly.

(...) U nás se používalo nejvíce označení nemoc francouzská (francúzká) nebo uherská. Novodobý název choroby syfilis prý pochází z r. 1521 od Giroloma Francastora, který r. 1530 vydal ve Veroně báseň Syphilis sive morbus gallicus. V básni opěvuje pastevce Syphila (nejstaršího syna Nioby) potrestaného touto nemocí Apollonem za to, že nestavěl oltáře bohům, ale svému králi.

(...) Hned od začátku, tak jako k léčení jiných kožních nemocí, používali lazebníci rtuť. Nešetřili s ní a otravy rtutí byly na denním pořádku. Např. Ulrich von Hutten zaznamenal, že „na léčbu rtutí více lidí mřelo, než bylo uzdraveno.“ Nemocní mnohdy dávali přednost strastiplnému konci bez léčby. Později se místo rtuti používal cinobr (rumělka). Rtuť se nejčastěji aplikovala v masti – těrce. Nakažená místa se jí natírala, pevně ovinovala plátnem a po několika dnech se zdraví mělo navrátit. (...)

Rtuťové preparáty doplňovala léčba hladem a pocení heroického rozsahu. Nemocní byli zavřeni na 8 dní (ale někdy též na 20–30 dní) v horké, utěsněné místnosti a zde ještě používali parní lázně. Snesitelnější léčbu poskytovalo quajakové dřevo, které do Evropy přivezli Španělé r. 1508 ze Santa Dominga. Ulrich von Hutten psal nadšeně o účincích tohoto léku. Mýlil se však a sám ve svých 35 letech na tuto chorobu zemřel, i přes léčení quajakovým dřevem.